

به نام خدا

# آموزش قابلیت محور با رویکرد مجازی

دوره استای دانشگاه نسل چهارم

تألیف:

دکتر کیومرث نیاز آیدین

دکتر مریم تقوایی یزدی

دکتر منظر صادقی

نشر ساوالان

|                     |                                                                                                                            |
|---------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| سرشناسه             | : نیاز آذری، کیومرث                                                                                                        |
| عنوان و نام پدیدآور | : آموزش قابلیت‌محور با رویکرد مجازی در راستای دانشگاه نسل چهارم؛ نویسندگان: کیومرث نیاز آذری، مریم تقوایی یزدی، منظر صادقی |
| مشخصات نشر          | : ساوالان، ۱۳۹۹                                                                                                            |
| مشخصات ظاهری        | : ۱۱۶ ص،                                                                                                                   |
| شابک                | : 978-622-6778-39-8                                                                                                        |
| وضعیت فهرست‌نویسی   | : فیبا                                                                                                                     |
| موضوع               | : آموزش عالی — ایران — هدف‌ها و نقش‌ها                                                                                     |
| موضوع               | : دانشگاه‌ها و مدارس عالی — ایران — نوآوری                                                                                 |
| موضوع               | : آموزش عالی — ایران — آموزش به کمک کامپیوتر                                                                               |
| شناسه ده            | : تقوایی، مریم، ۱۳۵۳ -                                                                                                     |
| شماره               | : صادقی، منظر، ۱۳۵۹ -                                                                                                      |
| رده‌بندی کنگره      | : ۲۱۴۱۶۸۷                                                                                                                  |
| رده‌بندی دیوید      | : LA1353                                                                                                                   |
| شماره کتاب‌شناسی    | : 375/55                                                                                                                   |
|                     | : ۷۳۰۸۱۱۱                                                                                                                  |

۷۷

نشر ساوالان

## آموزش قابلیت‌محور با رویکرد مجازی

در راستای دانشگاه نسل چهارم

نویسندگان: دکتر کیومرث نیاز آذری، دکتر مریم تقوایی یزدی، دکتر منظر صادقی

نوبت و تاریخ چاپ: اول، ۱۳۹۹

ISBN: 978-622-6778-39-8

قیمت: ۳۲۰۰۰۰ ریال

تلفن: ۶۶۹۵۱۹۴۳

www.savalane.com

تایپ و صفحه‌آرایی: شادی اکبری

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۷۷۸-۳۹-۸

تعداد صفحات: ۱۱۶ تیراژ: ۱۰۰ نسخه

آدرس: روبروی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، واحد ۲۱۴، نشر ساوالان؛

کد پستی: ۱۳۱۴۷۴۳۹۸۹

## فهرست مطالب

|    |                                                |    |
|----|------------------------------------------------|----|
| ۱  | پیشگفتار                                       | ۱  |
| ۳  | مقدمه                                          | ۳  |
| ۶  | اهمیت آموزش قابلیت محور در دانشگاه‌ها          | ۶  |
| ۸  | رویکرد آموزش عالی در نسل چهارم                 | ۸  |
| ۹  | دانشگاه نسل چهارم                              | ۹  |
| ۹  | سه فاز توسعه دانشگاه                           | ۹  |
| ۹  | دانشگاه نسل اول (سده میانی)                    | ۹  |
| ۱۵ | دانشگاه نسل دوم (هومبولتی)                     | ۱۵ |
| ۱۹ | محدودیت‌های دانشگاه هومبولتی و فرصت‌های نوین   | ۱۹ |
| ۲۴ | دوره گذر دوم                                   | ۲۴ |
| ۲۵ | دانشگاه نسل سوم (دانشگاه کارآفرینی)            | ۲۵ |
| ۲۵ | کارآفرینی دانشگاهی                             | ۲۵ |
| ۳۰ | هفت ویژگی دانشگاه نسل سوم                      | ۳۰ |
| ۳۴ | نسل چهارم دانشگاه‌ها                           | ۳۴ |
| ۳۵ | نسل چهارم دانشگاه‌ها و توسعه منطقه‌ای          | ۳۵ |
| ۳۶ | ۱. رقابت‌پذیری و دانشگاه‌ها                    | ۳۶ |
| ۳۶ | ۱-۱ نقش دانشگاه‌ها در مدل هرم رقابت            | ۳۶ |
| ۳۸ | ۱-۲ نقش رقابتی دانشگاه‌ها در انواع مختلف مناطق | ۳۸ |
| ۳۸ | ۲. اثرات دانشگاه‌ها بر توسعه اقتصادی           | ۳۸ |
| ۴۰ | ۳. اقتصاد محلی و محیط اجتماعی دانشگاه‌ها       | ۴۰ |
| ۴۰ | ۳-۱ دانشگاه‌های نسل چهارم                      | ۴۰ |
| ۴۱ | ۳-۲ مدل الماس دانشگاه‌های مدرن                 | ۴۱ |
| ۴۲ | ۳-۳ ارتباط بین دانشگاه‌ها، صنعت و دولت         | ۴۲ |
| ۴۵ | ۴-۳ تأثیر دانشگاه‌ها بر توسعه اقتصادی          | ۴۵ |
| ۴۷ | ۴. مؤلفه‌های یک نسل دانشگاه چهارم موفق         | ۴۷ |
| ۵۰ | مفهوم شناسی قابلیت                             | ۵۰ |

- ۵۳ ..... قابلیت‌های محوری
- ۵۴ ..... طبقه‌بندی انواع قابلیت‌ها
- ۵۶ ..... چهار فایده اولیه استفاده از قابلیت در نظام آموزش
- ۵۸ ..... آموزش قابلیت‌محور
- ۶۰ ..... نیازسنجی آموزش قابلیت‌محور
- ۶۱ ..... مراحل اجرای آموزش مبتنی بر قابلیت
- ۶۲ ..... ارزیابی آموزش مبتنی بر قابلیت
- ۶۲ ..... اثربخشی آموزشی
- ۶۳ ..... مؤلفه‌های آموزش قابلیت محور
- ۶۳ ..... مؤلفه اول: فکر انتقادی
- ۶۵ ..... مؤلفه دوم: خلاقیت
- ۶۶ ..... مؤلفه سوم: نوآوری
- ۶۷ ..... مؤلفه چهارم: دانش
- ۶۹ ..... برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر شایستگی
- ۷۱ ..... ویژگی‌های برنامه درسی مبتنی بر شایستگی
- ۷۱ ..... مراحل برنامه‌ریزی درسی در رویکرد شایستگی
- ۷۲ ..... مراحل طراحی الگوی شایستگی
- ۷۳ ..... حل مسئله
- ۷۵ ..... کارآفرینی
- ۷۷ ..... یادگیری مادام‌العمر
- ۷۹ ..... مدیریت
- ۸۳ ..... وظایف و اختیارات روسای دانشگاه‌ها
- ۸۵ ..... یادگیری الکترونیکی
- ۸۵ ..... آموزش از طریق هدایت مدرس
- ۸۶ ..... مقایسه آموزش الکترونیکی با آموزش سنتی در عصر جهانی‌شدن
- ۸۷ ..... مزایا و معایب آموزش الکترونیکی
- ۸۸ ..... چالش‌های آموزش الکترونیکی در سازمان‌ها در عصر جهانی‌شدن

|     |                         |
|-----|-------------------------|
| ۹۰  | زیرساخت‌های آموزش مجازی |
| ۹۳  | جمع‌بندی                |
| ۹۶  | منابع و مأخذ            |
| ۹۶  | فارسی:                  |
| ۱۰۵ | انگلیسی                 |

www.ketab.ir

## پیشگفتار

در عصر پاسخگویی که توقع سازمان‌ها و افراد جامعه نسبت به آرایه و دریافت خدمات افزایش یافته است، نرخ آموزش در مشاغل مختلف دستخوش تغییرات بنیادی شده است. تجربه نشان داده است که آموزش‌های سنتی به تنهایی در کارهای عملی دارای اثربخشی مناسبی نیست؛ بنابراین اتخاذ رویکردی واکاوی طراحی آموزشی مناسب از اولین و مؤثرترین گام‌ها جهت ایجاد یک نظام آموزشی کارآمد و مؤثر می‌باشد. آموزش مبتنی بر قابلیت یکی از اثربخش‌ترین آموزش‌ها است که مبتنی بر نیاز افراد و تناسب با الزامات و توانمندی‌های مورد نیاز در انجام کار می‌باشد. نسل پیش‌روی در آموزش عالی به نسل چهارم دانشگاه‌هاست و ایجاد کسب کار و تولید ثروت در جهت پاسخگویی به این شکاف بین آموزش عالی و بازار کار مورد توجه قرار گرفته است. از آن‌جا که قابلیت شامل دانش، توانایی، مهارت، خرد و انگیزه است در آموزش مبتنی بر قابلیت نیز تأکید بر اجزاء قابلیت و نتایج حاصله است.

اساسی‌ترین تغییر و تحولی که امروزه در سطح جهانی در آموزش عالی اتفاق افتاده، تغییر تعریف آموزش عالی، از آموزشی که وظیفه‌اش تربیت افراد در رشته‌های دانشگاهی است به آموزشی که وظیفه آن تربیت نیروهای انسانی کارآفرین است. یکی از سیاست‌ها و برنامه‌های کلان دولت باید توجه به آموزش‌های قابلیت‌محور به معنای اعم آن می‌باشد. با توجه به کارکرد و ماهیت این نوع آموزش‌ها می‌تواند در کنار سایر عوامل تولید، منجر به اشتغال فارغ‌التحصیلان گردد. لکن رویکرد و نحوه آرایه این آموزش‌ها چگونه باید باشد تا بتواند هدف فوق را مهیا سازد؟ یعنی نیروی کار مورد نیاز کارفرمایان بنگاه‌های اقتصادی و یا صاحبان صنایع و صنوف را بر اساس تقاضای آنان تربیت و عرضه نمایند؛ به‌طوری‌که کارفرمایان از جذب و نگهداشت این نیروها در تولید، نهایت رضایت را داشته باشند و اشتغال مولد و پایدار ایجاد گردد. پس لازم است در مراحل مختلف از فرایند کسب دانش عالی، مهارت و حرفه‌آموزی شامل، پژوهش، نیازسنجی و

برنامه‌ریزی درسی، برنامه‌ریزی آموزشی، اجرای آموزش، ارزشیابی آموزش و ارزیابی خروجی سیستم آموزشی نگاه و رویکرد قابلیت‌محوری مورد توجه قرار گیرد که مهارت آموختگان مراکز آموزش عالی کشور به‌عنوان خروجی سیستم، حایز شرایط مشخصی از نظر دانش، مهارت، نگرش و قابلیت‌ها و ویژگی‌ها باشند که بتوانند شرایط اشتغال را احراز کرده و ضمن اشتغال، استانداردها و معیارهای عملکردی شغل مورد تصدی خود را به نحو احسن و اثربخش انجام دهند و نسبت به سایر هم‌سطحان خود عملکردی برتر و بالاتر داشته باشند.